

Пенсионни системи. Предизвикателства

13 март 2015

Канцлерът Бисмарк въвежда за първи път държавна социално-осигурителна система през 1889 г.

Моделът на Бисмарк е базиран на солидарността и взаимността между участниците в осигуряването

Основни характеристики:

- Правата произтичат от продължителността на участието в осигуряването.
- Обезщетенията са адекватни на осигурителния принос.
- Участието е с осигурителни вноски.
- Различни по размер вноски за отделните осигурителни рискове, които не диференцирани спрямо размера на дохода, т. е. не са прогресивни, а пропорционални.

Развитие на пенсионната система - модел на лорд Бевъридж във Великобритания (1942 г.)

Моделът на Бевъридж е базиран на принципа на универсалност на правата, произтичащи от факта, че си гражданин на дадената страна и че си в социален риск.

Основни характеристики:

- Еднакви по размер социални плащания
- Диференциация се допуска главно на основата на семейния и доходния статус на бенефициента.
- Финансиране от бюджета на държавата с основен източник – данъците.
- Неплащането на данъци не лишава бенефициента от правото му социални обезщетения, защото те са универсално право.
- Размерът на платените данъци също не се отразява на размера на получаваните обезщетения.

Социално-осигурителните модели в Европа и в света

В отделните страни съществуват и двата модела, макар и не в чист вид.

Редица страни по целия свят въвеждат разходопокривната пенсионна система.

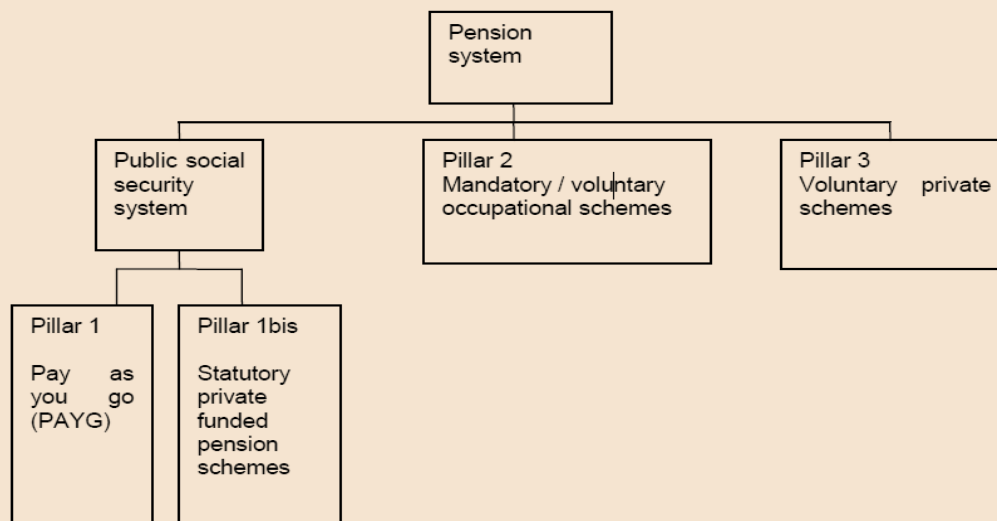
Тя е основана на теоретичната концепция за държава на благоденствието (Welfare State).

В повечето страни има максимален и минимален осигурителен доход, върху който се начисляват осигурителни вноски.

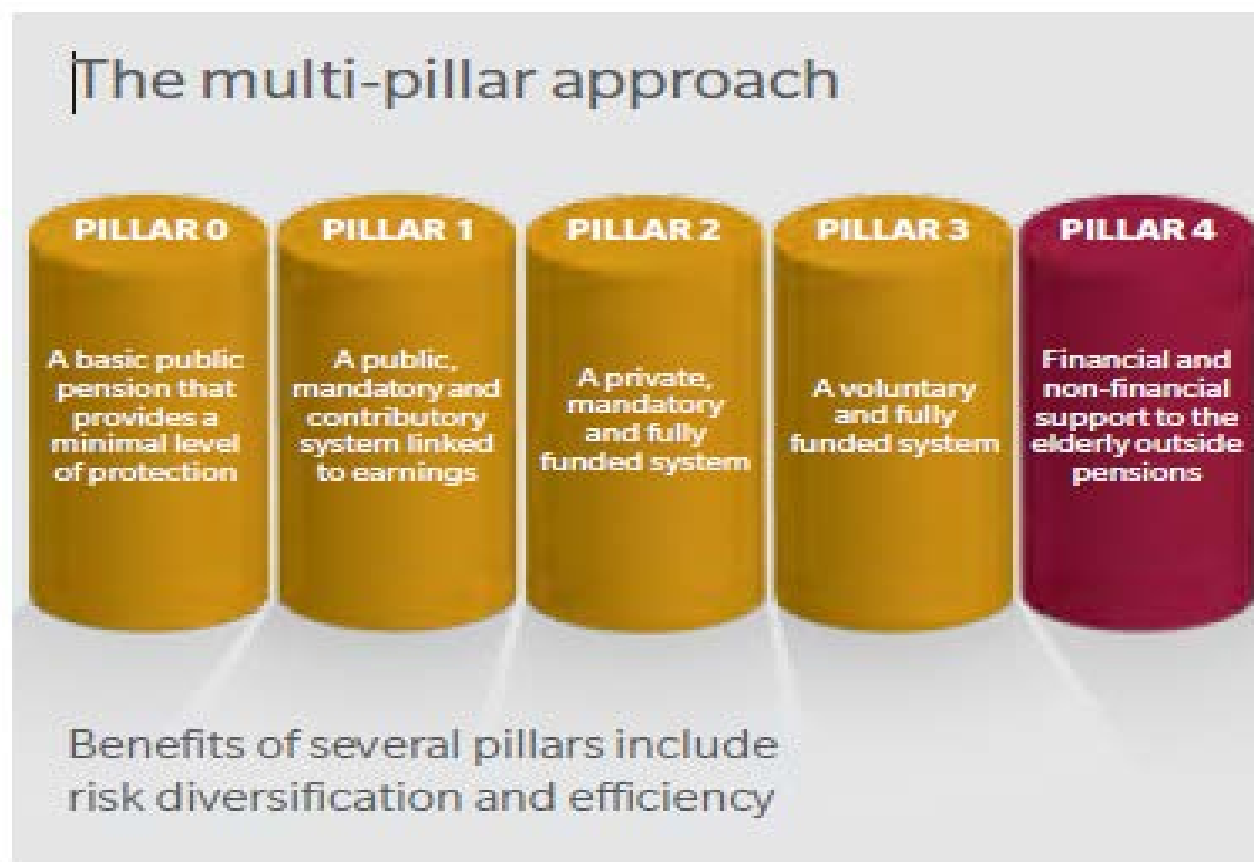
Голяма част от публичните системи в Европа предлагат гарантиран минимум на пенсията.

Пенсионните системи в Европа

Figure 4: Classification of pension systems

Пенсионните системи по света според класификацията на Световната банка

Тенденции

Пенсионните системи в 1 стълб са на принципа на PAYG

т.нар. стълб „1 bis“увеличава значението си. Тези схеми могат да се отнесат и към 2-3 стълб, защото не засягат бюджетните излишъци или дефицити.

10 държави в ЕС са прехвърлили част от задължителното си обществено осигуряване към схеми, управлявани от частни пенсионни компании. Държави с такива схеми са: Дания, Швеция, Естония, Латвия, Румъния, Литва, Полша, Словакия, Хърватска и България.

Спестяванията в стълб „1 bis“ имат за цел да осигурят адекватно ниво на заместване или пенсия, която да е обвързана с доходите на лицето преди пенсиониране.

Тенденции

Голяма част от държавите в ЕС имат професионални пенсионни схеми. Професионалните схеми могат да бъдат задължителни или доброволни, както и комбинация от двете.

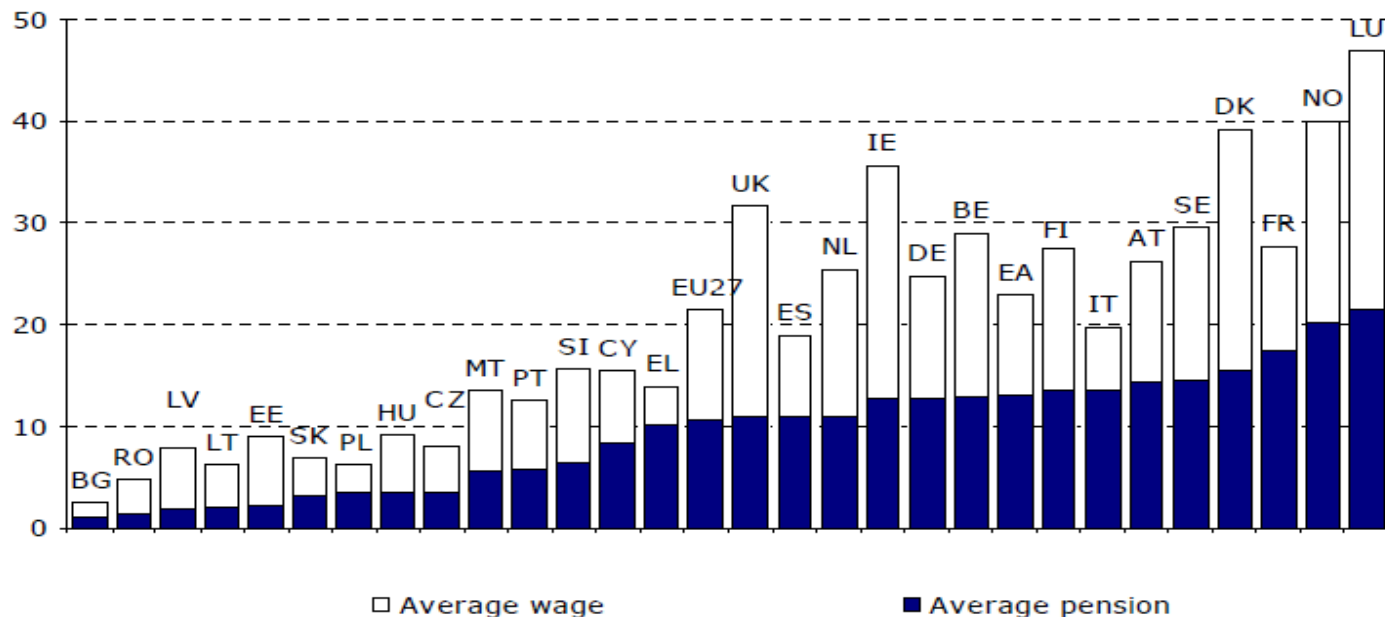
Професионалните пенсионни схеми не са въведени в Чехия, Естония, Латвия, Литва и Словакия.

В Люксембург те са въведени в определени сектори, като банковия или за големите мултинационални компании.

3 стълб се представя от индивидуалните частни пенсионни схеми. Обичайно тези схеми са доброволни. В Кипър и Люксембург такива схеми не са въведени.

Връзка между пенсионните плащания от 1 стълб и средната работна заплата

Figure 3: Average gross wage and average gross public pension benefit in 2007 (in EUR 1000s)

Абсолютният размер на плащанията от 1 стълб е по-нисък от EUR 3,000 на година, като най-нисък този размер е в България, Румъния, Латвия, Литва и Естония. Този размер е по-висок от EUR 14,000 годишно в Австрия, Швеция, Дания, Франция, Норвегия и Люксембург.

От какво зависят плащанията от 1 стълб

Нарастването на работната сила + нарастването на възнагражденията.

Когато работната сила нараства с отрицателен знак, то тогава плащанията зависят само от нарастването на възнагражденията.

Предизвикателствата, пред които са изправени пенсионните системи

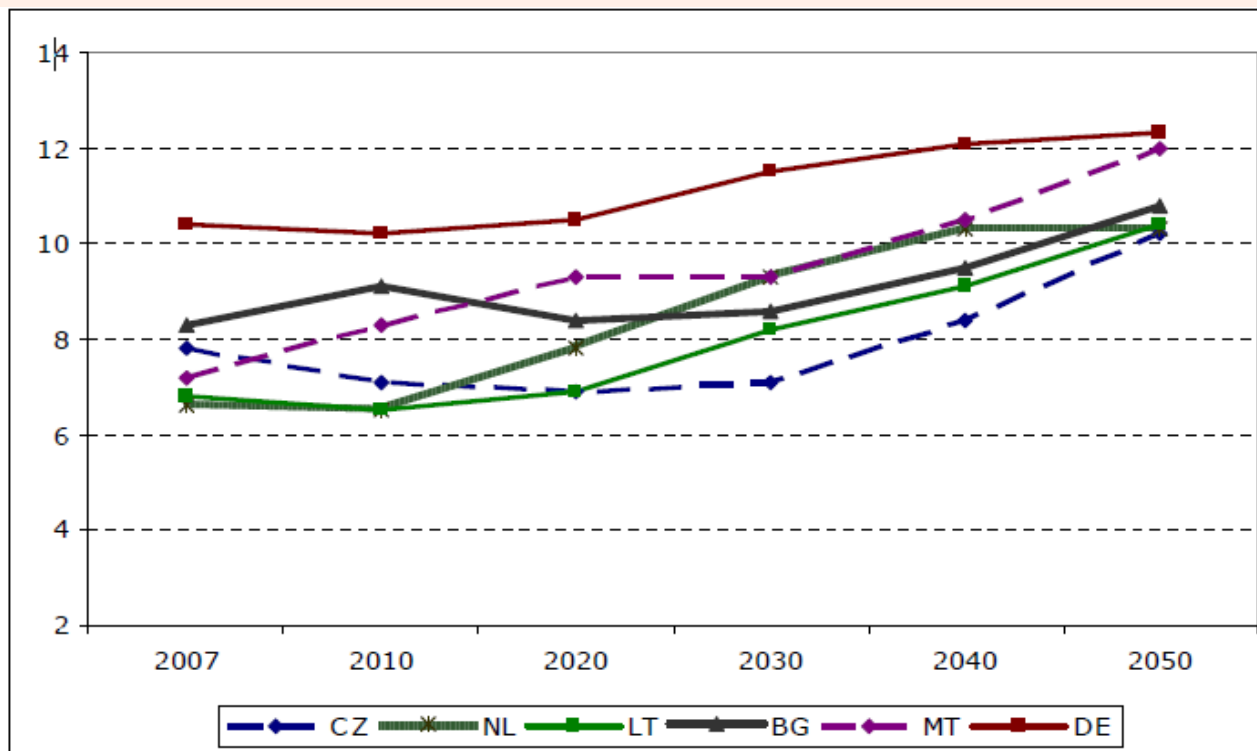
Демографски промени, свързани с намалена раждаемост и увеличена продължителност на живот водят до промяна в т.нар. ниво на зависимост (отношението между броя на пенсионерите и броя на работещите).

В ЕС това ниво се прогнозира да се увеличи от 25% през 2007 до 50% през 2050 г. Това ще засили натиска върху публичните финанси.

Увеличаването на натиска върху публичните финанси ще доведе неизбежно до намаляване на размера на пенсиите, изплащани от осигурителните системи, което поставя още по-остро въпроса за тяхната адекватност.

Предизвикателствата, пред които са изправени пенсионните системи

Увеличаване на процента от БВП, който се разходва за плащане на пенсии. Понастоящем около 10% от БВП се разходва за пенсии. Франция и Италия заделят около 13% от БВП. В България за пенсии се разходват около 8% от БВП. Тенденциите са този процент да се увеличава.

Решенията

- Адаптиране на възрастта за пенсиониране и на размера на осигурителните вноски към продължителността на живота
- Увеличаване на ефективната възраст за пенсиониране чрез елиминирание на възможностите за ранно оттегляне от пазара на труда
- Развитие на поли-стълбовата система, за да се намали тежестта върху публичните финанси
- Увеличаване значението на капиталовите системи
- Намаляване на значението на схемите с дефинирани плащания.

Какво стои в основата на предлаганите решения

- Концепцията за разпределение на риска.
- Демографски тенденции и волатилността на финансовите пазари показват, че няма стълб в пенсионната система, който да може да остане неуязвим от гледна точка на икономическите и демографски предизвикателства.
- Разпределение на риска между правителствата и индивидите.
- Държавите не са в състояние да осигурят достатъчния коефициент на заместване. От друга страна, капиталовите схеми не гарантират доходност.
- Държавите следва да осигурят базисно ниво на заместване, което да е необходимо, за да предпази хората от бедност.
- Разпределяне на риска между поколенията

Предимства и недостатъци на капиталовите системи

Предимства

- Нарастването на средствата зависи от процента на нарастване на капитала
- Исторически този процент е нараствал повече от нарастването на заплатите
- Връзка на натрупванията с вноските и трудовата кариера
- Възможност за използване на възможностите на финансовите пазари
- Стимулира растежа на икономиката и капиталовите пазари
- Създава стимули у хората по-дълго да останат на пазара на труда

Недостатъци

- Пожизнено бедните
- Хората с непълна трудова история
- Инвалидите

Рискове на капиталовите и разходо-покривните системи

Капиталовите с дефинирани вноски

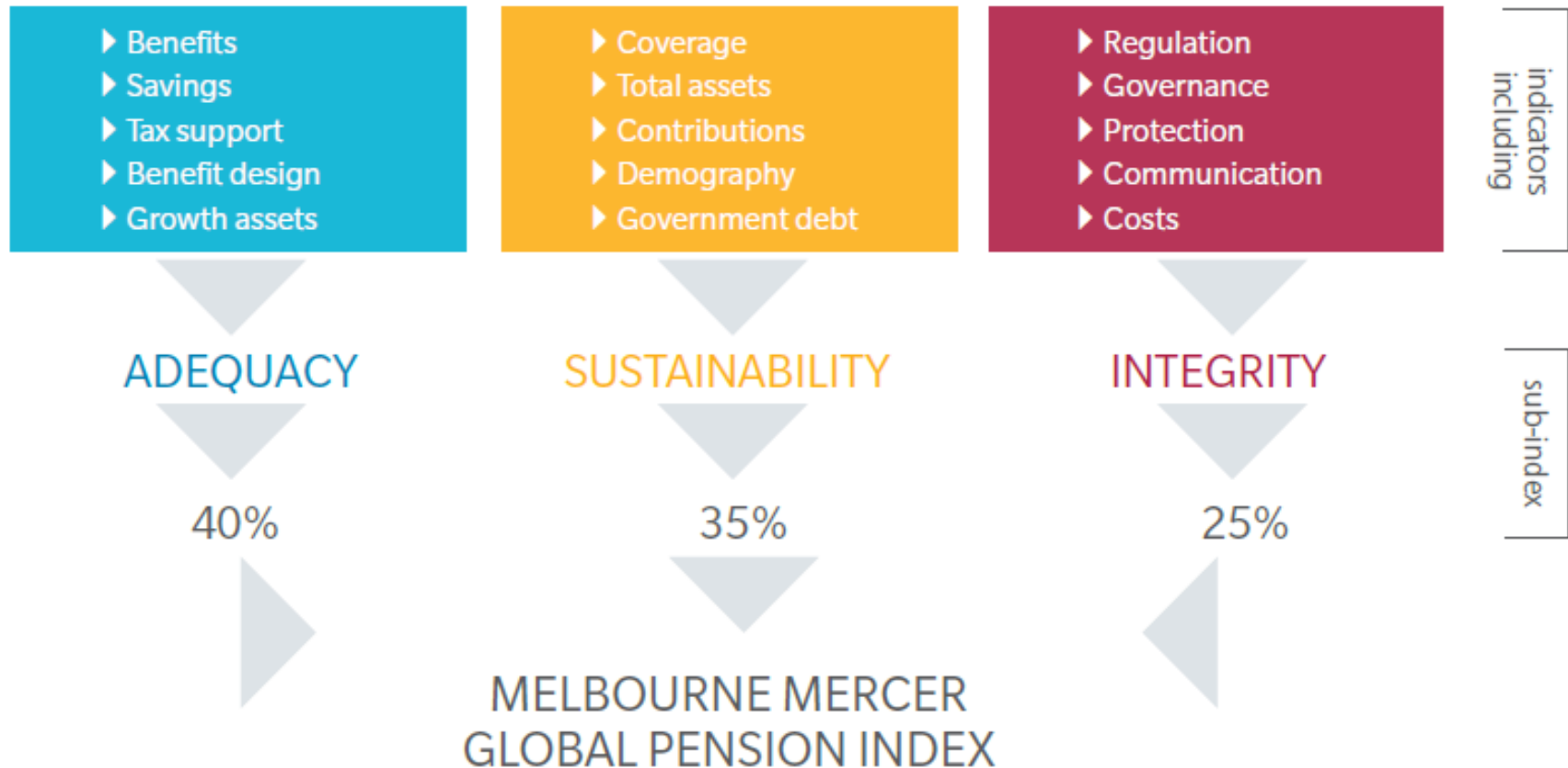
- Инвестиционният риск се носи от лицата
- В дългосрочен план има риск за натрупванията, но не толкова голям предвид факта, че нивата на възвръщаемост дългосрочно са стабилни
- Краткосрочни рискове – в момента, когато се пенсионираше финансовите пазари могат да паднат

Разходо-покривните системи

- Политически риск
- Честа смяна на правилата
- Неспособност на правителствата да плащат пенсии

Индекс за сравняване на пенсионните системи

Calculating the Melbourne Mercer Global Pension Index

Grade	Index Value	Countries	Description
A	>80	Denmark	A first class and robust retirement income system that delivers good benefits, is sustainable and has a high level of integrity.
B+	75–80	Australia Netherlands	A system that has a sound structure, with many good features, but has some areas for improvement that differentiates it from an A-grade system.
B	65–75	Finland Switzerland Sweden Canada Chile UK Singapore	
C+	60–65	Germany Ireland	A system that has some good features, but also has major risks and/or shortcomings that should be addressed. Without these improvements, its efficacy and/or long-term sustainability can be questioned.
C	50–60	USA France Poland South Africa Austria Brazil	
D	35–50	Italy Mexico China Indonesia Japan Korea (South) India	A system that has some desirable features, but also has major weaknesses and/or omissions that need to be addressed. Without these improvements, its efficacy and sustainability are in doubt.
E	<35	Nil	A poor system that may be in the early stages of development or a non-existent system.

—We believe that none of the countries in this study has or weaknesses. A D-grade classification may also occur

Необходимими стъпки

“With the ageing of the population occurring in most countries, improved understanding of the pension system is critical.”

“It seems that the disclosure requirements regarding investments held by pension plans are not as strong around the world as may be expected.”

“Transparency of costs and performance is important to develop greater confidence in the industry and to provide individuals with information so they can make informed decisions.”

“The pension industry must develop efficient methods to be transparent in meaningful and relevant ways to all stakeholders.”

“An additional element of members’ trust in the pension system is the question of what happens when there is a failure.”